

Dr. Matej Avbelj

Ustava in umetna inteligenca

torek, 24. 2. 2026 ob 19h, Kavarna Slamič, Kersnikova ulica 1, Ljubljana

Povzetek predavanja

Konstitucionalizem je zgodovinsko deloval kot predmet kakor tudi kot dejavnik ustavnih skupnosti. V tej dvojni vlogi je opravljal štiri temeljne funkcije: konstitutivno, samoupravno, omejevalno glede oblasti ter pozitivno normativno funkcijo upanja. Vendar so se te funkcije skozi celotno človeško zgodovino razvijale in uresničevale v analognih družbah, v katerih so se vse družbene interakcije, javne in zasebne, odvijale izključno v fizičnem prostoru, ljudje pa so imeli monopol nad oblikovanjem družbene realnosti. Ta zgodovinski pogoj je bil temeljno spremenjen s pojavom algoritemske družbe, ki jo poganjajo procesi računalništva, digitalizacije in vzpon umetne inteligence, ki jo upravljajo algoritmi. Za razliko od analogne družbe je za algoritemsko družbo značilno sobivanje dveh medsebojno odvisnih resničnosti: tradicionalne fizične resničnosti in digitalne resničnosti, ki jo sestavljajo podatki, programska oprema in vse bolj avtonomni algoritmi. Ti resničnosti sta medsebojno konstitutivni ter tvorita dvodimenzionalno družbeno realnost, v kateri ljudje nimajo več izključnega nadzora nad produkcijo družbenega reda, temveč si ga delijo z nečloveškimi, algoritemskimi akterji, ki jih načrtujejo, imajo v lasti in nadzirajo zasebni korporativni digitalni oligopolisti. Prispevek bo zagovarjal stališče, da je treba konstitucionalizem reformirati, da bi ohranil svojo normativno učinkovitost v teh razmerah. Trdil bo, da tradicionalne funkcije konstitucionalizma zahtevajo pojmovno rekonstrukcijo, da bi se ustavne funkcije konstitutivne oblasti, samoupravljanja, omejevanja oblasti in normativne usmeritve razširile tudi na algoritemske oblike upravljanja in odločanja. Ob razvoju normativnega in pojmovnega okvira za takšno reformo bo prispevek na koncu tudi pokazal, kako lahko konstitucionalizem z nadaljnjim uresničevanjem svojih temeljnih idealov prispeva k pravični in trajnostni algoritemski družbi.

Predstavitev predavatelja

Matej Avbelj je profesor za evropsko pravo in predstojnik Centra za ustavnost in umetno inteligenco na Novi univerzi. Diplomiral je na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani, magistriral na NYU School of Law v New Yorku ter doktoriral na Evropskem univerzitetnem inštitutu (EUI) v Firencah. Dr. Avbelj je bil prejemnik številnih prestižnih mednarodnih štipendij in je predaval na mnogih tujih univerzah tako v Evropi kot v ZDA. Bil je tudi predstojnik katedre za evropsko pravo, v okviru katere je vodil projekt Jean Monnet Chair, ki mu ga je podelila Evropska komisija. Pri vodilnih domačih in tujih založbah je dr. Avbelj objavil številna znanstvena dela s področja prava EU, ustavnega prava, pravne teorije in varovanja človekovih pravic. Med pomembnejšimi velja omeniti: *The Future of EU Constitutionalism* (Hart 2023); *The Impact of European Institutions on the Rule of Law and Democracy in Slovenia and Beyond* (Hart 2020, z Letnar Černičem); *The European Union under Transnational law* (Hart, 2018); *Research Handbook on Legal Pluralism and EU Law* (Edward Elgar 2018, so-urednik Gareth Davies); *Kadi on Trial: A Multifaceted Analysis of the Kadi Trial* (Routledge 2016, sourednika Martinico in Fontanelli); *Constitutional Pluralism in the EU and beyond* (Hart 2012; sourednik Komarek). Dr. Avbelj je, med drugim, tudi odgovorni urednik Komentarja ustave Republike Slovenije. Ves čas je tudi raziskovalno aktiven, saj je bodisi vodil bodisi sodeloval kot raziskovalec pri več domačih in tujih znanstveno-raziskovalnih projektih. Prav tako se je aktivno udeleževal v domačih in tujih strokovnih stanovskih združenjih ter bil udeležen v več civilnodružbenih iniciativah. Ukvarja se tudi s svetovanjem s področja prava EU, ustavnega prava in človekovih pravic. Celotna njegova bibliografija obsega več kot 700 del.

